

BARQAROR RIVOJLANISH SHAROITIDA MOSLASHUVCHAN (AGILE) VA YASHIL MENEJMENT KONSEPSIYALARINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI

Bexzod Umarov Batirovich

Qarshi Davlat Universiteti Mustaqil izlanuvchi

bekhzod.umarov@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu tezisda moslashuvchan (Agile) va yashil menejmentni rivojlantirishning nazariy asoslariga bag‘ishlangan bo‘lib, so‘nggi yillarda biznes va tashkilotlar boshqaruvida muhim o‘rin egallagan ushbu ikkita yondashuvni tahlil qiladi. Agil menejment metodologiyasi, tashkilotlar va jamoalar uchun o‘zgaruvchan sharoitlarga tez moslashish va yuqori samaradorlikni ta‘minlashni maqsad qilib qo‘yadi. Ushbu yondashuvning asosiy printsipi – bozor va texnologiyadagi tezkor o‘zgarishlarga tez javob berishdir. Agil menejment amaliyotlari, kichik, qadam-baqadam ishlov berish va natijalarni tezkor tarzda baholashga qaratilgan bo‘lib, tashkilotlarga innovatsion yechimlarni tezda joriy qilish imkonini beradi. Yashil menejment esa ekologik barqarorlikni ta‘minlashga, resurslardan samarali foydalanish va atrof-muhitni himoya qilishga yo‘naltirilgan yondashuvdir.

Kalit so‘zlari. Agile menejment, Yashil menejment, Rivojlanish nazariyalari, Barqaror rivojlanish, Innovatsion menejment, Ekologik barqarorlik, Resurslardan samarali foydalanish, Ekologik jihatdan toza biznes jarayonlari, Agil metodologiya, Tashkilot boshqaruvi, Ijtimoiy mas‘uliyat, Texnologiyalar va yashil innovatsiyalar, Biznes va tashkilotlar uchun samaradorlik, O‘zbekiston sharoitida menejment, Integratsiyalashgan yondashuv.

Kirish

Bugungi kunda global iqtisodiyotda tashkilotlar va kompaniyalar o‘z faoliyatini samarali tashkil etish va barqaror rivojlanishni ta‘minlash uchun yangi menejment yondashuvlarini qabul qilishga majbur. Shu nuqtayi nazardan, O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan qabul qilingan bir qator qarorlar va strategiyalar mamlakatni rivojlantirishga qaratilgan muhim qadamlardir. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrdagi PF-158-son “O‘zbekiston - 2030” strategiyasi to‘g‘risida”gi Farmoni mamlakatni barqaror rivojlantirishga qaratilgan uzoq muddatli reja hisoblanadi. Unga ko‘ra, iqtisodiyotning barcha tarmoqlarida modernizatsiya, raqamlashtirish va innovatsiyalarni joriy etish orqali iqtisodiy o‘sish sur‘atlarini oshirish maqsad qilingan. Strategiyaning ijrosini monitoring qilish uchun Adliya vazirligi, Hisob palatasi va “Taraqqiyot strategiyasi” markazi mas‘ul etib belgilangan.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 02.12.2022 yildagi PQ-436-son “2030 yilgacha O‘zbekiston Respublikasining «yashil» iqtisodiyotga o‘tishiga

qaratilgan islohotlar samaradorligini oshirish bo'yicha chora-tadbirlar to'g'risida"gi Qarorida respublikada yashil hududlarni barpo etish va ko'kalamzorlashtirish bo'yicha manzilli dasturlar ishlab chiqilishi belgilangan. Bu dasturlarni amalga oshirish uchun tegishli yer maydonlari ajratilib, ekologik ekspertizadan o'tkazilishi ta'minlanadi. Shuningdek, tender savdalari orqali pudratchi tashkilotlar tanlanib, ularning faoliyatini monitoring qilish va natijalarini jamoatchilikka taqdim etish nazarda tutilgan. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 31.05.2024 yil 314-sonli "Ayrim turdagi nafaqalarni tayinlash va to'lashni tartibga solish chora-tadbirlari to'g'risida" gi qaroriga muvofiq ijtimoiy himoya tizimi takomillashtirildi. Yolg'iz keksalar va nogironligi bo'lgan shaxslar uchun moddiy yordamni tayinlash jarayoni avtomatlashtirilib, "Yagona milliy ijtimoiy himoya" axborot tizimi orqali proaktiv shaklda amalga oshiriladi. Bu orqali davlat xizmatlari ko'rsatishning shaffofligi va samaradorligi oshiriladi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 03.07.2023 yildagi PQ-200-son "Ma'muriy islohotlar doirasida oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar sohasida davlat boshqaruvini samarali tashkil qilish chora-tadbirlari to'g'risida" gi qaroriga muvofiq oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar sohasida davlat boshqaruvi samaradorligini oshirishga qaratilgan islohotlar amalga oshirilmoqda. Bu islohotlar doirasida pedagog xodimlar ish faoliyatining vaqt me'yorlari tasdiqlanib, ta'lim muassasalarida samaradorlikni oshirishga qaratilgan chora-tadbirlar ishlab chiqilmoqda. Ushbu qarorlar va strategiyalar O'zbekiston Respublikasining barqaror rivojlanishini ta'minlash, yashil iqtisodiyotga o'tish, ijtimoiy himoya tizimini takomillashtirish va davlat boshqaruvi samaradorligini oshirishga qaratilgan muhim qadamlardir. "Agile" va yashil menejment yondashuvlarini qo'llash orqali ushbu strategiyalarni amalga oshirish tashkilotlarga tezkor va samarali qarorlar qabul qilish, resurslardan samarali foydalanish va ekologik barqarorlikni ta'minlash imkonini beradi.

Asosiy qism. O'zbekiston Respublikasining rivojlanishiga yo'naltirilgan bir qator qarorlar va strategiyalar, mamlakatning iqtisodiy, ekologik, ijtimoiy va boshqaruv tizimlarini modernizatsiya qilishga qaratilgan. Bu qarorlar, o'zgaruvchan iqtisodiy va ekologik sharoitlarda mamlakatni barqaror rivojlantirish, innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash va raqamlashtirishni amalga oshirish maqsadida ishlab chiqilgan. Quyida ayrim muhim qarorlar va strategiyalarga to'xtalib o'tamiz: "O'zbekiston - 2030" Strategiyasida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 11.09.2023 yildagi PF-158-son "O'zbekiston - 2030" Strategiyasida to'g'risidagi Farmoni mamlakatni uzoq muddatda barqaror rivojlantirishga qaratilgan. Bu strategiya iqtisodiyotni modernizatsiya qilish, raqamlashtirish, yangi texnologiyalarni qo'llash va yuqori samaradorlikka erishishni maqsad qilib qo'yadi. Strategiya doirasida iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik sohalarda yangiliklar va innovatsiyalarni joriy etish ko'zda tutilgan.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 23.11.2023 yildagi PF-199-son "Respublikada yashillik darajasini yanada oshirish, Yashil makon umummilliy loyihasini izchil amalga oshirish orqali ekologik barqarorlikni ta'minlash chora-tadbirlari to'g'risida" gi Farmonga muvofiq respublikada yashil hududlarni barpo etish va ko'kalamzorlashtirish uchun manzilli dasturlar ishlab chiqiladi. Bu dasturlar ekologik holatni yaxshilash, yangi yashil maydonlar yaratish va aholi turar-joylarini ekologik jihatdan sog'lomlashtirishga yordam beradi. Ushbu qaror O'zbekistonning yashil iqtisodiyotga o'tishini ko'zda tutadi. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 31.05.2024 yil 314-sonli "Ayrim turdagi nafaqalarni tayinlash va to'lashni tartibga solish chora-tadbirlari to'g'risida" qarori qabul qilindi. Bu qaror orqali ijtimoiy yordamni ko'rsatish jarayonlari avtomatlashtiriladi va jamiyatning eng zaif qatlamlari uchun yanada samarali yordam tizimi yaratiladi. Yolg'iz keksalar va nogironligi bo'lgan shaxslar uchun proaktiv yordam tizimi joriy etiladi.

Tadqiqotning birinchi bosqichi sifatida "Agile" va yashil menejment yondashuvlarining o'zaro aloqalari tahlil qilindi. Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, "Agile" metodologiyasining o'zgaruvchan va tezkor bozor talablariga moslashish qobiliyati yashil menejmentning barqarorlikka qaratilgan tamoyillari bilan juda yaxshi uyg'unlashadi. Bu integratsiya tashkilotlarga quyidagi afzalliklarni taqdim etadi. "Agile" menejmentining qo'llanilishi orqali tashkilotlar tezda o'zgaruvchan bozor sharoitlariga moslashib, ekologik barqarorlikni ta'minlashga yordam beruvchi yashil menejment strategiyalarini joriy qilishlari mumkin. Yashil menejmentning resurslarni tejash, chiqindilarni kamaytirish va energiya samaradorligini oshirishga qaratilgan yondashuvlarini tezkor ravishda "Agile" metodologiyasi yordamida amalga oshirish mumkin. Bu ikki yondashuvning integratsiyasi yangi texnologiyalarni tez va samarali qo'llashni osonlashtiradi.

"Agile" menejmenti tashkilotlarga tezkor o'zgarishlarga moslashish imkonini beradi. Bu yondashuvning asosiy afzalligi – o'zgaruvchan sharoitlarda jamoalarni tezda qo'llab-quvvatlash va yuqori samaradorlikni ta'minlashdir. "Agile"ning asosiy tamoyillari shundan iboratki, jamoalar qisqa muddatlarda kichik bo'limlarga ajratilgan ishlarni bajaradi, natijalari tezda baholanadi va kerak bo'lsa, darhol o'zgartiriladi va barqaror rivojlanishda bu tamoyillarni qo'llash orqali quyidagi foydalar ko'rsatiladi:

Tezkor adaptatsiya - "Agile" yondashuvi yordamida tashkilotlar ekologik va ijtimoiy talablar o'zgarganida tezda moslashishi mumkin. Misol uchun, yangi ekologik normativlarga javoban, ishlab chiqarish jarayonlarini o'zgartirish.

Resurslardan samarali foydalanish - "Agile" metodologiyasi, samarali ishlash va resurslarni tejashni ta'minlaydi. Bu barqaror rivojlanish tamoyillarini qo'llab-quvvatlaydi, chunki resurslardan yanada samarali foydalanish ekologik barqarorlikni oshiradi.

Innovatsion yondashuv - "Agile" yondashuvi doimiy innovatsiyalarni kiritishga imkon beradi. Yangi texnologiyalarni joriy etish, shu jumladan yashil texnologiyalarni, tezda amalga oshirish mumkin.

Xulosa va takliflar.

"Agile" moslashuvchan menejment va yashil menejmentni integratsiyalash tashkilotlarga nafaqat iqtisodiy samaradorlikni oshirish, balki ekologik va ijtimoiy barqarorlikni ham ta'minlash imkonini beradi. "Agile" menejmenti o'zgaruvchan sharoitlarga tezda moslashish va yuqori samaradorlikni ta'minlash uchun jamoalarni kichik, mustaqil bo'limlarga ajratishga imkon beradi, bu esa resurslarni yanada samarali boshqarishni ta'minlaydi. Yashil menejment esa energiya samaradorligini oshirish, chiqindilarni kamaytirish va qayta tiklanadigan resurslardan foydalanishni qo'llab-quvvatlash orqali ekologik barqarorlikni saqlaydi. Integratsiyalashgan yondashuvlar tashkilotlarga tezkor va samarali qarorlar qabul qilish imkoniyatini beradi, bu esa ularning raqobatbardoshligini oshiradi va uzoq muddatli muvaffaqiyatga erishishga yordam beradi. Shu bilan birga, ushbu ikki yondashuvning qo'llanilishi, tashkilotlar uchun moliyaviy samaradorlikni oshirish, ekologik izlarni kamaytirish va jamiyat oldidagi ijtimoiy mas'uliyatni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Beck, K., Beedle, M., van Bennekum, A., Cockburn, A., Cunningham, W., Fowler, M., ... & Thomas, D lar - "Manifesto for Agile Software Development"
2. , Highsmith, J. "Agile Project Management: Creating Innovative Products"
3. Shaykhutdinov, I. A. 2020 yilda "Agile" metodologiyasi
4. Aheleroff, S., Xu, X., Lu, Y., Aristizabal, M., Pablo Velásquez, J., Joa, B., & Valencia, Y. (2020). IoT-enabled smart appliances under industry 4.0: A case study. *Advanced Engineering Informatics*, 43, 101043.
5. Akatkin, Y., & Yasinovskaya, E. (2019). Data-centricity as the key enabler of digital government: Is Russia ready for digital transformation of public sector: *Communications in Computer and Information Science*, 947, 439-454.